

MACIEJ MIKUŁA

 <http://orcid.org/0000-0001-6708-004X>
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

IZABELA WASIK

 <http://orcid.org/0000-0002-0104-7009>
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

„Dziedzictwo prawne. Spotkania naukowe”. Sprawozdanie z posiedzeń naukowych w roku akademickim 2020/2021

Abstract

“Legal Heritage: Scholarly Meetings.” Report on Scholarly Meetings in the Academic Year 2020/2021

In the academic year 2020/2021 the Jagiellonian University Faculty of Law and Administration initiated a series of scholarly meetings devoted to legal heritage. Nine meetings were held, during which eight papers were presented. They were prepared by the following researchers: Dr. Jakob Maziarz (Department of the History of Polish Law of the Faculty of Law and Administration of the Jagiellonian University) on “The freedom of scientific research, the freedom to use cultural goods and access to archival materials”; Dr. Bohdan Widła (Department of Intellectual Property Law of the Faculty of Law and Administration of the Jagiellonian University) on “Protection of scientific or critical editions and first editions”; Dr. Jan Halberda (Department of the General History of the State and Law of the Faculty of Law and Administration of the Jagiellonian University) on “Estoppel in Anglo-American private law. The Rise of High Trees (1947) as the ‘Precedent’.”; Dr. Mateusz Mataniak (Laboratory of Source Publishing of the Faculty of Law and Administration of the Jagiellonian University) on “Archival materials for history of the Government of Galicia (1854–1914) from the resource of Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv. Contribution to research on Polish legal heritage.” Jan Bazyli Klakla (PhD student at the Department of Sociology of Law of the Faculty of Law and Administration and the Institute of Sociology of the Faculty of Philosophy of the Jagiellonian University) on “Is customary law like an onion? A multi-layered approach to customary law and its status in the modern world”; Dr. Hab. Katarzyna Krzysztofek-Strzała (Department of History of Administration and Religious Law, Laboratory of Religious Law and Law on Religious Denominations of the Faculty of Law and Administration of the Jagiellonian University) on “Between the letter of the law and the law in action. Office for Religious Affairs practice towards churches and religious associations”; Dr. Anna Ceglarska (Department of the History of Political and Legal Doctrines of the Faculty of Law and Administration

of the Jagiellonian University) on “The concept of the ‘rule of law’ in presocratic Greece”; Prof. Piotr Górecki (University of California, Riverside Department of History) on “The course of events in Polish and German law court trials in medieval Poland. A comparative sketch”.

Keywords: legal heritage, legal history, scholarly meeting, discussion, paper

Słowa kluczowe: dziedzictwo prawne, historia prawa, spotkanie naukowe, dyskusja, referat

Idea organizowania spotkań naukowych dotyczących dziedzictwa prawnego zrodziła się w czerwcu zeszłego roku podczas spotkań roboczych zespołu „Legal Heritage and Legal Culture Diversity”, działającego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zespół ten składa się z przedstawielek i przedstawicieli blisko dziesięciu jednostek organizacyjnych WPiA¹. Celem spotkań naukowych było podjęcie szeroko zakrojonej dyskusji wokół tematów, które ze swej istoty znajdują się na pograniczu wielu dziedzin naukowych w obszarze nauk społecznych oraz humanistyki, a także poszerzenie współpracy pomiędzy poszczególnymi ośrodkami akademickimi.

Z uwagi na sytuację epidemiczną spotkania zostały przeprowadzane za pośrednictwem platformy MS Teams i odpowiedniego utworzonego do tego celu zespołu. W trakcie roku akademickiego 2020/2021 odbyło się osiem spotkań naukowych oraz jedno spotkanie podsumowujące pod koniec czerwca bieżącego roku. W każdym posiedzeniu brali udział przedstawiciele m.in. wydziałów Uniwersytetu Jagiellońskiego (tj. Wydziału Prawa i Administracji, Studiów Międzynarodowych i Politycznych oraz Historycznego), oraz Uniwersytetów: w Białymstoku, Gdańskiego, Kalifornijskiego, Łódzkiego, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Warszawskiego, Wrocławskiego, Akademii Ekonomiczno-Humanistycznej w Warszawie, Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie, Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie. Organizatorzy przyjęli stały koncept przebiegu każdego spotkania. Obecni w spotkaniu uczestnicy mieli możliwość wysłuchania około czterdziestominutowego referatu przygotowanego przez zaproszonego gościa. Centralnym punktem spotkań stawała się dyskusja, w którą włączały się obecne na nim osoby. Na zakończenie każdego ze spotkań uczestnicy mogli zgłaszać swoje uwagi i propozycje, a także byli informowani o najbliższych planach dotyczących organizacji wydarzeń naukowych w ramach cyklu i innych wydarzeniach naukowych, w tym konferencjach. Spotkania prowadził dr hab. Maciej Mikuła (Katedra Historii Administracji i Prawa Wyznaniowego UJ), a począwszy od trzeciego posiedzenia protokoły po każdym ze spotkań przygotowywała Izabela Wasik (członkini Koła Naukowego Historii Państwa i Prawa Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa WPiA UJ).

Pierwsze inauguracyjne spotkanie odbyło się 26 października 2020 r. Wówczas swój referat pt. „Wolność badań naukowych i wolność korzystania z dóbr kultury a dostęp do materiałów archiwalnych” wygłosił dr Jakob Maziarz (Katedra Historii Prawa Polskiego UJ). Szczególną uwagę poświęcono regulacjom obowiązującym od 2016 r., wskutek

---

¹ Katedra Historii Administracji i Prawa Wyznaniowego, Katedra Historii Doktryn Politycznych i Prawnych, Katedra Historii Prawa Polskiego, Katedra Powszechnej Historii Państwa i Prawa, Katedra Prawa Administracyjnego, Katedra Prawa Rzymskiego, Katedra Prawa Własności Intelektualnej, Katedra Socjologii Prawa, Pracownia Wydawnictw Źródłowych.

których nadmiernemu ograniczeniu uległ dostęp do materiałów archiwalnych dla celów badawczych. Przykłady analizowanych spraw dotyczyły materiałów znajdujących się zarówno w archiwach państwowych, jak i sądowych. W ożywionej dyskusji podjęto m.in. problem brakowania akt sądowych.

Kolejne spotkanie w ramach cyklu miało miejsce w dniu 16 listopada 2020 r., podczas którego swoje wystąpienie wygłosił dr Bohdan Widła (Katedra Prawa Własności Intelektualnej WPiA UJ) pt. „Ochrona wydań naukowych i krytycznych oraz pierwszych wydań”. Zaprezentowane zostały podstawowe wiadomości dotyczące edycji źródeł oraz stosowne przepisy ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Jako przykłady posłużyły dzieła literackie, np. Ignacego Krasickiego *Monachomachia* oraz *Dzienniczek* św. siostry Faustyny. Zwrócono ponadto uwagę na problemy związane z nowoczesną technologią, przedstawiono na bieżąco dyskutowane problemy w doktrynie, a także powstałe w tej materii orzecznictwo Sądu Najwyższego. Zaakcentowano także prawne aspekty związane z pierwszym wydaniem dzieła.

Następne spotkanie w ramach cyklu odbyło się 14 grudnia 2020 r., podczas którego uczestnicy wysłuchali wystąpienia dr. Jana Halberdy (Katedra Powszechnej Historii Państwa i Prawa UJ) pt. „*Estoppel* w angloamerykańskim prawie prywatnym”. Wskazano na kilka występujących w doktrynie odmian *estoppel* – przesłanki jego zastosowania. Zaprezentowano także sprawę *Central London Property Trust Ltd. v. High Trees House Ltd.* (1947). Następnie szeroko omówiona została zasada precedensu, zwłaszcza w wymiarze wertykalnym i horyzontalnym, a także w znaczeniu potocznym i formalnym. Jako przykłady ilustrujące to zagadnienie wymieniono sprawy *Jorden v. Money* (1854), *Foakes v. Bear* (1884), *Buttery v. Pickard* (1946). Ponadto uczestnikom przedstawiono kilka paradoksów, jakie wiążą się z omawianą tematyką. W dyskusji padały pytania m.in. o problem rozszerzenia precedensu czy rozwiązania *estoppel* są wbrew *equity*, a także czy *estoppel* to środek słusznościowy. Uczestnicy otrzymali wyczerpujące odpowiedzi na każde z pytań. Następnie goście zostali zaproszeni do udziału w webinarium na wiosnę 2021 r. Poruszono też zagadnienie opracowywania MOOC (Massive Open Online Course) dotyczących dziedzictwa prawno-kulturowego Europy. Kurs taki zostałby prowadzony w języku angielskim, co – jak podkreślili uczestnicy spotkania – mogłoby być szczególnie atrakcyjne dla studentów z zagranicy.

Czwarte spotkanie w ramach cyklu odbyło się 18 stycznia 2021 r., w którym zaproszonym gościem był dr Mateusz Mataniak (Pracownia Wydawnictw Źródłowych UJ). Obecni na spotkaniu mieli możliwość wysłuchania wystąpienia pt. „Materiały archiwalne do dziejów Namiestnictwa galicyjskiego (1854–1914) z zasobu Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie. Przyczynek do badań nad polskim dziedzictwem prawnym”. Archiwum Bernardynów we Lwowie stanowi największy zbiór danych dotyczących namiestnictwa. Namiestnik był głównym przedstawicielem cesarza w krajach koronnych, miał szerokie uprawnienia administracyjne, dbając o bezpieczeństwo i porządek publiczny. Podczas wystąpienia zwrócono uwagę na znaczenie Dyplomu październikowego i Patentu lutowego, a także przedstawiono nową strukturę władz państwowych istniejącą od 1867 r. Wskazano także na osoby, jakie pełniły urząd namiestnika np. Agenor Gołuchowski czy Kazimierz Badeni. Zaprezentowano też przykładowe działania namiestnictwa np. wydawanie zezwolenia na działalność stowarzyszeń (jak choćby klubów sportowych), sprawy przyznania orderu cesarza Franciszka

Józefa I, przeniesienie w stan spoczynku urzędników, potwierdzenie tożsamości osób nowo przybyłych na teren Galicji. W dyskusji sporo uwagi poświęcono aspektom technicznym badań i studiów nad dostępnymi materiałami, wskazano na konieczne tematy do opracowania, jak też podsumowano, co udało się już osiągnąć. W ostatniej części uczestnikom przedstawiono projekt wiosennego webinarium.

W drugim semestrze roku akademickiego 2020/2021 pierwsze spotkanie odbyło się 1 marca 2021 r., podczas którego swój referat wygłosił mgr Jan Bazyli Klakla (doktorant w Katedrze Socjologii Prawa oraz Instytucie Socjologii UJ) pt. „Czy prawo zwyczajowe jest jak cebula? Wielowarstwowe podejście do prawa zwyczajowego i jego statusu we współczesnym świecie”. Wskazano na rolę prawa zwyczajowego w rozwiązywaniu konfliktów na przykładzie określonych grup społecznych w Albanii, Australii, na Hawajach, a także wśród Romów. Zaprezentowano wachlarz konsekwencji wynikających z uznania prawa za część kultury. Poza tym prelegent przedstawił cztery warstwy prawa zwyczajowego. Przyjęcie koncepcji wielowarstwowej pomaga zrozumieć prawo zwyczajowe i umieścić je w szerszym kontekście. W dyskusji zwrócono uwagę na rolę bezstronności i możliwość jej różnego rozumienia, kwestię szczególnie interesującą dla badaczy historii prawa, a także na przykłady sądów bożych i skuteczność procedur ADR. Ponadto w ostatniej części ogłoszono temat wiosennego webinaru: „Dziedzictwo prawne. Idee – badania – edukacja” (26–28 maja 2021 r.).

Następne spotkanie miało miejsce 22 marca 2021 r., podczas którego obecni mogli wysłuchać wystąpienia dr hab. Katarzyny Krzysztofek-Strzały (Katedra Historii Administracji i Prawa Wyznaniowego, Pracownia Prawa Kościelnego i Wyznaniowego UJ) pt. „Między literą prawa a praktyką jego stosowania. Urząd do spraw Wyznań wobec kościołów i związków wyznaniowych.” Na samym początku uczestnicy zostali zaznajomieni z sytuacją kościołów i związków wyznaniowych w okresie PRL. Sporo uwagi poświęcono istniejącej podówczas komisji resortowej mającej na celu przygotowanie opinii prawnej dotyczącej miejsca kościołów oraz związków wyznaniowych w ustroju socjalistycznej Polski. Następnie na wybranych przykładach ukazano, jak instrumentalnie traktowano prawo, jedynie dla osiągnięcia doraźnych celów politycznych. Podkreślono także celowy zabieg konstrukcyjny nieostrości przepisów, aby umożliwić różnorodną interpretację, zależną od woli decydenta. W dyskusji wskazano na duży instrumentalizm w działaniach władz, wskazano także na ogromną wartość badań archiwalnych i jego olbrzymi wkład w rozwój nauki.

Kolejne spotkanie z cyklu odbyło się 12 kwietnia 2021 r., podczas którego referentem była dr Anna Ceglarska (Katedra Historii Doktryn Politycznych i Prawnych UJ) pt. „Zagadnienie praworządności w Grecji przedsokratejskiej”. Wyjaśniono pojęcia praworządności oraz sprawiedliwości oraz zaprezentowano ewolucję postrzegania tych pojęć. Wskazano na przykłady z historii literatury, – np. *Prace i dnie* Hezjoda czy *Iliadę* Homera. W dalszej części sporo uwagi poświęcono roli eunomii u Solona z Aten. Miała ona pełnić funkcję prewencyjną, regulującą życie społeczeństwa, edukacyjną czy wychowawczą. W dyskusji poruszano aspekt losu (*thelos*) w kontekście sprawiedliwości, a także wskazano na podobieństwa koncepcji antycznych z systemem *common law*, zwłaszcza zasadą *equity*. Nawiązano również do rozwiązań wypracowanych podówczas w starożytnym Egipcie, czyli egipskiej koncepcji *Maat*.

Kolejne spotkanie odbyło się 10 maja 2021 r. W jego ramach swój referat wygłosił prof. Piotr Górecki (University of California, Riverside, Department of History) pt. „Tok postępowania w sądach prawa polskiego i niemieckiego Polski piastowskiej. Szkic porównawczy”. W pierwszej kolejności wskazano na wielość znaczeń sformułowania „prawo niemieckie”: jako pojęcie adaptowane dla prawa miejskiego i wiejskiego (prawa magdeburskiego, źródła prawa np. Zwierciadła saskiego, wykładnia prawna, zwłaszcza z Magdeburga); jako znaczenie anormatywne, np. całe prawo miasta, czy jako formę osobową: Niemcy jako ludność. W kolejnej części zaprezentowano proces sądowy w Polsce doby średniowiecza i jego zmiany, a także poruszono problematykę dostępnego materiału dowodowego i jego analizy. Przedstawiono wieloznaczność pojęcia „sąd” w prawie niemieckim i polskim. Wskazano na wyodrębnione etapy rozprawy sądowej w obu porządkach, oparte na precyzyjnej analizie źródeł. Podczas dyskusji odniesiono się do Księgi henrykowskiej, dyskutowano o postępowaniu dowodowym, a także o roli współczesnej historiografii. Ponadto odniesiono się do różnic pomiędzy kulturą prawną szlachecką a mieszczańską.

Ostatnie spotkanie miało miejsce 28 czerwca 2021 r. Dokonano wówczas obszernego podsumowania dotychczasowych posiedzeń. Wyrażono podziękowanie dla wszystkich referentów oraz uczestników, złożone na ręce przedstawicieli poszczególnych katedr. Przedstawiono plany rozwoju platform badawczych, a także samej idei organizowania spotkań w następnym roku akademickim, uwzględniając zgłoszone przez obecnych na spotkaniu uwagi dotyczące aspektów technicznych. Zaprezentowano wyniki webinarium „Legal History and Digital Humanities” (21 maja 2021 r.), podczas którego przedstawiono pięć projektów realizowanych w ramach dwóch uniwersytetów w aliansie Una Europa: trzy Katolickiego Uniwersytetu w Lowanium (Katholieke Universiteit Leuven) oraz dwa z Uniwersytetu Jagiellońskiego, z których pierwszy dotyczył absolwentów Akademii Krakowskiej w dobie średniowiecznej i nowożytnej (Archiwum UJ), drugim zaś była platforma „IURA. Źródła prawa dawnego”. Zaznaczono, że w nadchodzącym roku akademickim 2021/2022 dotychczasowe spotkania będą kontynuowane, a ich formuła poszerzona, niewykluczone że w ramach planowanej platformy badawczej HECTOR (*Heritage, Culture, Norms*). Zapowiedziano także dwie konferencje online: „Dziedzictwo prawne konstytucji marcowej” (5–6 października 2021 r.) oraz webinar „Difficult heritage: interwar codification movement in Central and Eastern Europe (1918–1939)” (7 października 2021 r.) w ramach projektu finansowanego przez Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki: „Continuity and Discontinuity of Pre-war Legal Systems in Post-war Successor States (1918–1939)”.

